

Zonder imkers geen honingbijen

Honingbijen hebben een niette onderschatten belang in de bestuiving van zowel cultuurgewassen als van wilde planten. Een hypotheek op de toekomst van de imkerij in Vlaanderen is de sterke vergrijzing van de actieve imkers. Een verontrustende situatie, zeker nu de honingbij zonder de hulp van de imker niet meer kan overleven in Vlaanderen.

TEKST: TIM POLFLIET (NATUURPUNT) EN PROF. FRANS JACOBS (UNIVERSITEIT GENT)

Vlaanderen telt ongeveer 5.000 actieve imkers. Met gemiddeld 10 kolonies per imker en een gemiddelde honingopbrengst van 10 kilogram per kolonie voorzien zij in circa 20% van het honingverbruik in Vlaanderen.

Verder zorgen de imkers en hun bijen voor een economische meerwaarde in de fruit- en zadenteelt. De honingbij bestuift een hele verscheidenheid aan planten in tegenstelling tot andere insecten die vaak gespecialiseerd zijn in een of enkele soorten. Met veel van deze gespecialiseerde soorten zoals solitair levende bijen, gaat het jammer genoeg heel slecht in Vlaanderen (zie Natuur.blad 2-2003). Honingbijen kunnen in veel gevallen de taak van deze specialisten overnemen. Hierdoor blijven specifieke plantensoorten

behouden en stijgt de kans dat de gespecialiseerde insecten terugkeren.

Want sinds de tweede wereldoorlog en de opkomst van chemische bestrijdingsmiddelen en schaalvergroting in de landbouw zijn de natuurwaarden in het landbouwgebied er sterk op achteruit gegaan. Bloemrijke hooilanden zijn nagenoeg uit het landschap verdwenen. Akkers met klaprozen en korenbloemen hebben plaatsgemaakt voor akkers waarin onkruiden nauwelijks geduld worden. Knotwilgen zijn door het machinaal uitgraven van grachten niet meer nodig voor de drainage van natte graslanden en enkel nog een last om te onderhouden.

Heidegebieden hebben plaats moeten maken voor woonuitbreiding en hakhoutbossen met veel spork, een interessante bijenplant, zijn beplant met zwarte den. De bebouwde en

verharde oppervlakte zijn sterk gestegen.

Met deze achteruitgang van de natuurwaarden in Vlaanderen is eveneens een enorm voedselpotentieel voor de honingbij verloren gegaan. Deze evoluties zijn zowel voor de imkerij al de natuurbescherming een grote zorg.

Conflict?

Ondanks deze gemeenschappelijke problematiek zijn er soms conflictsituaties tussen imkers en natuurbeschermers. Vanuit de natuurbeweging is er af en toe kritiek te horen over de concurrentie die de honingbij op andere insecten kan uitoefenen.

Van de kant van de imker bestaat de vrees uit natuurgebieden gebannen te worden wanneer die als natuurreservaat worden erkend. Ook sommige natuurbewerkingen en reglementeringen brengen de imkers aan het twijfelen. Zo kapt Natuurpunt geregeld wilgen om een rietveld opnieuw kansen te geven maar dat kan een ernstig verlies betekenen van nectar- en stuifmeelplanten in het vroege voorjaar. En die zijn essentieel voor een goede ontwikkeling van de bijen na de winter. Verder zijn de imkers bezorgd over de toekomst van bijvoorbeeld de zilverlinde en andere bomen die oorspronkelijk niet inheems zijn, in de gebieden die als Vlaams Ecologisch Netwerk zijn afgebakend.

Genetisch gewijzigde gewassen

Ook in de toekomst kunnen er nieuwe problemen voor de imkerij in Vlaanderen opduiken. Genetisch gemodificeerde gewassen die resistent zijn gemaakt voor insectenvraat kunnen in sommige gevallen via stuifmeel schadelijk zijn voor bijen en andere insecten die stuifmeel eten. Andere gewassen zoals gemodificeerd koolzaad, dat zaad vormt zonder dat er bestuiving nodig is en geen nectar of stuifmeel meer produceert, betekenen een verlies voor de honingbij en andere insecten die van bloemen afhankelijk zijn.

Links: Een honingbij op een zwarte toorts (foto Erwin Christis).

Boven: Een honingbij op klaver (Marc Sloodmaekers)

Bedreigde honingbij

Naast het verlies van natuurwaarden en de gevolgen voor het voedselaanbod van de honingbij zijn er nog andere problemen waar de imker mee te kampen heeft.

Vanaf 1985 is in Vlaanderen de bijenparasiet *Varroa* aanwezig. In enkele jaren tijd heeft deze mijt die zowel de larven als de volwas-

geselecteerd en geteeld worden die meer tolerant zijn tegen deze parasiet.

Ook andere bijenziekten zoals Amerikaans vuilbroed, belagen de honingbij. Amerikaans vuilbroed wordt veroorzaakt door een heel besmettelijke bacterie die de larven aantast. De ziekte kan ontstaan nadat werksterbijen op hun tocht in contact komen met buitenlandse honing die besmet is. Deze bacterie is

tiging door onoordeelkundig gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen. Dit is weliswaar een meer marginaal probleem maar in de slechtste gevallen kan dit een hele bijenstand elimineren.

Samen

Uit dit alles blijkt dat de natuur de honingbij en de imkers meer dan nodig heeft. Natuurbehoud en imkerij vullen elkaar aan en onderlinge samenwerking op alle niveaus is nodig, zeker naar de toekomst toe. Imkers zijn nu al vaak actief in afdelingen van Natuurpunt en in de toekomst kunnen we streven naar beter overleg en gezamenlijke acties (boomplantacties, overleg in milieura-den,...), om samen tot meer natuur te komen. Vorig jaar vond al een eerste overleg plaats.

Bijenteelt en natuurbehoud gaan perfect samen. Hopelijk zal het gezoem van de honingbij ook in de toekomst in Vlaanderen te horen zijn.

Info:

www.konvib.be

www.honeybee.be

Imkerijen natuurbehoud delen zelfde zorgen

sen bijen aantast zich over heel Vlaanderen verspreid. Sinds het begin van de jaren negentig is geen enkele bijenkolonie nog vrij van deze vervelende gast. Als de imker geen maatregelen neemt, is een kolonie na drie à vier jaar zodanig aangetast dat ze geen overlevingskansen meer heeft. Dit geldt uiteraard ook voor bijenkolonies die zich in het wild hebben gevestigd. De imker kan deze parasiet in zijn bijenkasten onder controle houden en zijn bijen voor de ondergang behoeden.

Enig lichtpunt is de hoop dat naar de toekomst toe misschien bijenstammen kunnen

totaal onschadelijk voor de mens maar rampzalig voor een bijenvolk. Wanneer deze ziekte geconstateerd wordt moet het bijenvolk onmiddellijk opgeruimd worden om verdere verspreiding te voorkomen. Gelukkig kan de ziekte door deze drastische maatregel in Vlaanderen onder controle gehouden worden. Ze beperkt zich tot slechts enkele sporadische gevallen per jaar. Elders in de wereld vormt deze ziekte een groter probleem en daardoor blijft ook in Vlaanderen, via de invoer van honing deze bedreiging bestaan. Andere gevaren voor de honingbij zijn vergif-